

## **Tillbud utifrån APT på Romskt informations- och kunskapscenter (RIKC) den 21 och den 22 oktober 2025**

Samtliga anställda på RIKC efterfrågar en oberoende utredning för att granska genomlysningen samt om det centret utsatts för kan anses vara strukturell antiziganism.

Förfrågan avser behandlingen av RIKC under perioden från kommunstyrelsens beslut om genomlysningen av stadens samlade arbete med romsk inkludering från och med 28 november 2024 till och med kommunstyrelsens beslut beträffande ärendet i frågan den 15 oktober 2025. Medarbetarna menar att genomförandet av genomlysningen har allvarliga brister och att hanteringen av processen inom staden varit osaklig och saknar transparens.

Här bifogas medarbetarnas sammanställning av risker och brister, riskbedömningar, skyddsombudens synpunkter, fackliga representanters synpunkter samt forskares synpunkter.

### **Strukturell antiziganism**

RIKC:s medarbetare har sedan tidig vår 2025 larmat om risk för otillbörlig påverkan och allvarliga brister och risker i processen med genomlysningen. Även skyddsombud, fackliga företrädare och forskare har larmat om detta. Detta har på grund av strukturella hinder inom Malmö stad, har dessa larm inte hanterats i handlingarna gällande genomlysningen inför beslut i kommunstyrelsens arbetsutskott och kommunstyrelsen. Att kommunstyrelsens arbetsutskott (13 oktober 2025) och kommunstyrelsen (15 oktober 2025) behandlat genomlysningen utan att dessa risker och brister redogjorts för kan vara en form av strukturell diskriminering utifrån antiziganistiska föreställningar.

Definition strukturell diskriminering:

Strukturell diskriminering handlar om de regler, normer vedertagna förhållningssätt, rutiner och/eller beteende inom institutioner, eller andra samhällsstrukturer som försvårar möjligheten för människor att tillskrivas samma rättigheter och möjligheter som majoritetssamhället eller majoritetsgrupper innehar eller besitter. Den strukturella diskrimineringen kan vara dold eller öppen. Den kan också vara medveten eller omedveten. (Swanstein och Henrikz, 2014, Diskrimineringslagen – från princip till praktik).

Definition strukturell antiziganism:

Strukturer som förlänger konsekvenserna av annan typ av antiziganism. Historiska konsekvenser är sociala, kulturella och politiska nackdelar för romer. (Selling 2020, Frigörelsen).

Rättighetsbaserat arbetssätt innebär att integrera följande grundprinciper; icke-diskriminering, delaktighet, transparens och ansvarighet i all verksamhet från styrning och ledning till det dagliga

arbetet. Genomförandet av genomlysningen och stadskontorets hantering av ärendet brister i rättighetsbaserat arbetssätt.

### **Larm om risk för otillbörlig påverkan samt andra allvarliga brister**

- 15 januari avrop går ut till externa konsultföretag från stadskontoret, i avropet benämns rådet som ”romerska rådet”.
- 14 februari fackliga företrädare informeras av stadsarkivarie – i samband med en MBL-förhandling i en annan fråga – att beslut om att pausa revidering av handlingsplanen kommer från kommunalråd med ansvar för demokrati och mänskliga rättigheter. Inga skriftliga beslut presenteras. Berört kommunalråd har dessutom inte mandat för ifrågavarande handlingsplan.
- 28 februari skickar stadsarkivarien ett mejl till medarbetare, efter att de begärt skriftligt underlag, där det framgår att beslut om att pausa revideringen av handlingsplanen fattats av stadsarkivarien. I möte samma dag tillbakavisar hon att kommunalrådet varit inblandad.
- 11 mars RoK upprättas avseende paus av revideringen av handlingsplan samt risk för jäv/opartiskhet p.g.a. oklarheter gällande RIKC:s roll i genomlysningen. RoK:en lyfts i samverkan.
- 26 mars medarbetare mejlar handläggare på stk och ber att få ta del av uppdragsbeskrivningen som staden överlämnat till extern konsult. Ett sådant dokument finns inte att del av utan endast ett arbetsmaterial. RIKC:s medarbetare får under processen motstridiga uppgifter om uppdraget och dess avgränsningar samt deras och verksamhetens roll i genomlysningen.
- 28 mars intervjuas stadsarkivarie av extern konsult och får då information om att genomlysningen inte berör handlingsplanen. Kort därefter häver hon pausen av revideringen av handlingsplanen.
- 12 maj första sammanställningen av brister och risker som medarbetare observerat i arbetet med genomlysningen lyfts i samverkan.
- 3 september - andra sammanställning av brister och risker som medarbetare observerat efter att konsulten publicerat sin slutrapport.
- 5 september RoK utifrån information om att påtalade riskerna och bristerna ej kommer lyftas vidare i ärendet av stadskontoret.
- 16 september facklig representant från SACO uppger i ett fackligt möte med medlemmar på RIKC att genomlysningen uppenbart är ett ”beställningsjobb”.

- 13 oktober i stadskontorets tjänsteskrivelse till KS gällande ärendet med genomlysningen framgår felaktig och förvrängd information vilken misstänkliggör RIKC:s medarbetare och verksamhet utan sakliga grunder.

Genomlysningen kan inte försvaras etiskt och vetenskapligt. Även om genomlysningen inte genomförts utifrån ett vetenskapligt tillvägagångssätt, bör hänsyn tas till yrkesetik och utredningsmetodik som omfattar reflektion över urval, representation, argumentation och metod, detta sätter upp begränsningar för vilka frågor som kan besvaras utifrån vald metod och representation. Denna reflektion saknas i genomlysningen.

Genomlysningen tar inte hänsyn till antiziganism eller dess uttryck och sammanhang.

I tjänsteskrivelsen (vars förslag till beslut bifölls av politiken) avseende genomlysning av stadens samlade arbete med romsk inkludering, daterad 2025-10-10, uppges att "*(r)apporten visar att en majoritet av de romska Malmöbor som konsulten kommit i kontakt med beskriver utbredd misstro mot Malmö stads arbete med romsk inkludering [...]*"; och "*En kritik som lyftes fram av majoriteten av konsulterade romska Malmöbor är att det ofta är samma personer som ges möjlighet till inflytande [...]*"; samt "*I rapporten beskrivs en upplevelse av att Malmö stads arbete saknar bred förankring bland den romska gruppen.*", osv. I tjänsteskrivelsen framgår däremot inte att rapporten bygger på intervjuer med 11 romska Malmöbor eller att personer som utsatt RIKC för otillbörlig påverkan ingår i denna grupp på 11 personer. Att fatta politiska beslut utifrån detta underlag – konsultens slutrapport och tjänsteskrivelsen – är ett rättsosäkert agerande. Ett mycket begränsat och selektivt underlag används för att påstå och föreslå något bestämt och allmängiltigt.

Extern konsult gav anonyma röster en plattform utan att ta ansvar för att styrka om de påståenden som framförts stämde eller inte. Eftersom ansvariga tjänstepersoner inte hanterat eller riskbedömt de larm om risk för otillbörlig påverkan som medarbetarna lyft under en längre period, normaliseras dessa röster i stadens egen tjänsteskrivelse. Det är olämpligt, oseriöst och omdömeslöst. RIKC:s arbete och personal misstänkliggörs offentligt utan grunder genom denna hantering.

Ansvarig tjänsteperson på stadskontoret uttalar sig under kommuncentralsamverkan om att denne inte ser några konstigheter med slutsatserna i rapporten, men tar inte hänsyn till hur dessa slutsatser tagits fram. En annan ansvarig tjänsteperson på stadskontorets upplyser att deras beredning av ärendet inför kommunstyrelsens beslut, och även efter det, bygger på tidigare rapporter och erfarenheter utöver den externa genomlysningen, utan att konkretisera och kontextualisera vilka som avses. Detta strider mot principerna i rättighetsbaserat arbete.

Konsulten citerar en forskare som stöd för sin tes i genomlysningens slutrapport. Berörd forskare reagerar skriftligen på detta förfarande, då hennes forskning pekar på motsatsen till det som påstås, och larmar om denna paradox – påståendet som genomlysningen har tagit från forskarens rapport saknar, enligt forskaren själv, stöd i den anförda forskningen. Ytterligare två forskare uttrycker skarp kritik mot genomlysningen, dess urval, metod och slutsatser utifrån dessa föreliggande förutsättningar, samt påpekar och larmar om ytterligare brister i genomlysningen.

Det bristfälliga genomförandet av genomlysningen och hanteringen av ärendet inom staden (28 november 2024 till 15 oktober 2025) har bidragit till att misstänkliggöra RIKC, en verksamhet som explicit arbetar med mänskliga rättigheter.

### **Rättsosäkerhet**

Allmänhetens rätt till insyn och transparens är ett grundläggande villkor för att undvika godtycklighet, maktmissbruk och korruption.

Stadskontoret har en betydande strukturell inverkan på den kommunala organisationen. Hanteringen av denna genomlysning har inte levt upp till demokratins krav på transparens i kommunens egen verksamhet. Det saknas protokoll eller annan dokumentation av möten mellan stadskontoret och stadsarkivet/kulturförvaltningen där frågor kopplade till genomlysningen behandlats. Dessa möten har berört en process som påverkar beslut av betydande karaktär. Konsekvensen av brist på dokumentation är att det saknas möjlighet att gå tillbaka och få en uppfattning om hur ett angeläget beslut formats och formas i ett viktigt skede av Malmö stads och den romsksvenska historien.

Tjänstepersoner kan självklart vilja ha en ny ordning och argumentera för den. De måste dock använda och utgå från sakliga grunder för dessa förändringar. Däremot att berörda tjänstepersoner inte lade medarbetarnas, de fackligas eller forskarnas larm om risk för otillbörlig påverkan och genomlysningens låga validitet och kredibilitet, till handlingarna är motsatsen till rättighetsbaserat arbetssätt och urholkar rättssäkerhet och förtroende för Malmö stad. RIKC har vid flera tidigare tillfällen, exempelvis år 2022, gjorts till föremål för förslag på organisationsförändringar som kommit från dolda avsändare inom staden. År 2022 framkom det i en tjänsteskrivelse från stadskontoret att RIKC skulle omorganiseras. Frågan om vad det innebar och vem som beslutat det lyftes under romska rådets sammanträde och arbetsutskottsmöte. Då hänvisade stadskontoret till kulturförvaltningen och kulturförvaltningen i sin tur hävdade att det kom från stadskontoret. Det framkom aldrig vem som var avsändare för innehållet i tjänsteskrivelsen och den föreslagna organisationsförändring som aldrig blev av.

## Sammanfattning

Medarbetare, skyddsombud, forskare och fackliga representanter har på grund av strukturella hinder inom Malmö stad inte kunnat lägga observerade brister och risker till handlingarna inför politiskt beslut av den externa genomlysningen av stadens samlade arbete med romsk inkludering. Att ärendet behandlats utan offentliggörande av dessa ovan nämnda komplement kan vara en form av strukturell antiziganism. Denna form av antiziganism har präglat samhällets behandling av den romska minoriteten under långa perioder, se exempelvis statliga utredningar (Den mörka och okända historien - Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet, Ds 2014:8 och Antiziganism i statlig tjänst, 2014-6-2).

Olika aktörer har på olika sätt under en längre period försökt larma om risker och brister i underlaget till genomlysningen av stadens samlade arbete med romsk inkludering i Malmö stad. Dessa består av larm om risk för otillbörlig påverkan och genomlysningens selektivitet och påtagliga brister. Ett syfte med dessa försök är att upplysa politiken om att de riskerar att fatta ett beslut på godtyckliga och bristfälliga grunder och potentiellt även bidra till strukturell antiziganism.

## RIKC

Sedan starten år 2009 har RIKC fått lokalt, nationellt och internationellt erkännande för sitt koncept och arbetssätt – från SOU 2010:55 där RIKC:s koncept rekommenderas till andra kommuner, till ECRI:s rapport om Sveriges arbete med mänskliga rättigheter som publicerats den 17 juni 2025. Nedstående punkter utgör några exempel på dessa erkännanden där RIKC bidragit till eller lyfts fram.

SOU: 2010:55 – RIKC:s koncept rekommenderas till andra kommuner.

European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) – lyfter RIKC som en positiv utveckling för Sverige samt rekommenderar centrets holistiska och tvärvetenskapliga arbetssätt år 2012.

Vitboken (Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet Ds 2014:8) Ingick i referensgrupp och bidrog till framtagande

Kommissionen mot antiziganism (SOU 2016:44) – RIKC ligger i linje med de insatser som Kommissionen mot antiziganism föreslår i sitt slutbetänkande.

Socialstyrelsens utbildningsmaterial *I bemötandet tar framtiden form* (2016) – RIKC bidrog i framtagande, en modell från centret ingår.

European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) lyfter RIKC:s arbetssätt som välfungerande gällande mänskliga rättigheter för den romska minoriteten och svenska staten

rekommenderas att fortsätta arbeta holistiskt, strukturellt och institutionellt gällande dessa frågor år 2018.

Den statliga utredningen *Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – en myndighet för romska frågor* (Ds 2019:15) - RIKC är en central referenspunkt i förslaget från utredarna.

Sveriges Museum om Förintelsen – RIKC ingår i dialoggrupp rörande Förintelsen av romer sedan 2022.

European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) – lyfter fram RIKC:s arbete som god praxis i rapporten år 2025.

---